

استاد: رجیبی فرجاد، حاجیه؛ فریبا شایگان و زرغام سرپرست: (۱۳۹۹). «نقش اقتصاد مقاومتی بر احساس امنیت اجتماعی»، توسعه سازمانی پلیس، دوره ۱۷، شماره ۷۲، صص ۳۱-۵۶.

نقش اقتصاد مقاومتی بر احساس امنیت اجتماعی

تاریخ دریافت مقاله: ۹۹/۰۷/۱۴

حاجیه رجیبی فرجاد^۱، فریبا شایگان^۲، زرغام سرپرست^۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۹/۱۰/۲۰

چکیده:

هدف و زمینه: پژوهش کنونی با هدف بررسی تأثیر اقتصاد مقاومتی بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهرستان دوردود انجام شده است. چهارچوب نظری این پژوهش با تأکید بر نظریه‌های نظام‌های پارسونز، دورکیم، مارکس مرتن و ... تدوین شده است. روش پژوهش: این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، توصیفی-پیمایشی بوده است که برای گردآوری اطلاعات از ابزار پرسش‌نامه استفاده شده است. با توجه به جامعه آماری، تعداد ۲۷۷ نفر از افراد بالای ۱۸ سال شهر دوردود با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب و بررسی شدند. همچنین برای روایی ابزار از روایی محتوا و برای سنجش پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد. برای تحلیل داده‌های پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر استفاده شد. نرم‌افزارهای مورد استفاده در این پژوهش، SPSS نسخه ۲۳ و لیزرل نسخه ۸/۵۴ بوده است. یافته‌های پژوهش: یافته‌ها نشان داد که بین اقتصاد مقاومتی و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده آن (حمایت از تولید ملی، اصلاح الگوی مصرف، عدالت اقتصادی و ثبات اقتصادی) با احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. حدود ۲۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته پژوهش را متغیرهای مستقل حاضر در پژوهش پیش‌بینی می‌کنند. نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان داد مقدار ضریب متغیر نگرش نسبت به حمایت از تولید ملی ۰/۳۸، برای متغیر نگرش نسبت به ثبات اقتصادی ۰/۱۹۱، برای متغیر نگرش نسبت به اصلاح الگوی مصرف ۰/۹ و متغیر نگرش نسبت به عدالت اقتصادی ۰/۴۹ است. نتیجه‌گیری: متغیر عدالت اقتصادی در پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی، بیشترین سهم دارد، به‌عبارت دیگر تأثیر عدالت اقتصادی بر احساس امنیت اجتماعی، بیش از سایر متغیرها بوده، درحالی‌که نگرش نسبت به اصلاح الگوی مصرف کمترین تأثیر را بر احساس امنیت اجتماعی دارد. تحلیل مسیر نیز گویای این است که نگرش نسبت به عدالت اقتصادی بیشترین اثر کل را با ضریب بتای ۰/۵۵۴ بر متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی دارد، درحالی‌که نگرش نسبت به اصلاح الگوی مصرف با ضریب بتای ۰/۰۸۹ دارای کمترین اثر کل است.

کلیدواژه‌ها:

اقتصاد مقاومتی، احساس امنیت اجتماعی، عدالت اقتصادی، ثبات اقتصادی، حمایت از تولید ملی، اقتصاد مقاومتی.

۱. دانشیار گروه مدیریت منابع انسانی دانشگاه علوم انتظامی امین hajieh_rajabi@yahoo.com

۲. استاد گروه علوم اجتماعی، دانشگاه علوم انتظامی امین

۳. کارشناسی ارشد دانشکده اطلاعات و آگاهی، دانشگاه علوم انتظامی امین

مقدمه

اقتصاد مقاومتی، گامی مهم در زمینه مفهوم‌پردازی در حوزه اقتصاد است. این واژه، اولین بار در شهریور سال ۱۳۸۹ توسط مقام معظم رهبری مطرح شد. پس از آنکه رهبر معظم انقلاب، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را در ۲۴ بند به سران سه قوه ابلاغ فرمودند، کارگروه‌های مختلفی برای عملیاتی کردن این سیاست‌ها در دستگاه‌های اجرایی تشکیل شد. رفع وابستگی به درآمدهای نفتی، منطقی‌سازی اندازه دولت و اصلاح نظام درآمدی دولت (مالیات) از جمله بندهای مهم سیاست‌های ابلاغی است که بر آن تأکید شده است (رائی و همکاران، ۱۳۹۵).

در سال‌های اخیر دولت جمهوری اسلامی ایران در پی تشدید تحریم‌های اقتصادی با محدودیت‌های مختلفی همانند محیط کسب‌وکار داخلی و ارتباطات خارجی مواجه شد. مخالفان نظام جمهوری اسلامی ایران در داخل و خارج با تمام امکانات، با صرف هزینه‌های گزاف و با استفاده از تغییر شرایط کسب‌وکار برای اخلال و بی‌نظمی در سازمان‌های دولتی و خصوصی و ناراضی‌تای مردم تلاش می‌کنند. لزوم نظم‌بخشیدن به ادبیات این حوزه و تأثیراتی که این نوع از اقتصاد می‌تواند بر احساس امنیت اجتماعی داشته باشد، ضروری به‌نظر می‌رسد. تحولاتی که در برخی از شهرهای کشور در چند سال اخیر (اعتراضات اقتصادی زمستان ۹۶) رخ داده است، انجام این پژوهش را ضروری ساخته است.

استان لرستان یکی از استان‌های کشور است که با وجود محرومیت‌های مختلف، دارای استعدادها و توانمندی‌های بالقوه فراوانی است. شهر دورود یکی از شهرهای استان لرستان و مرکز شهرستان دورود است. این شهر پس از خرم‌آباد و بروجرد با جمعیتی بالغ بر ۱۷۴۵۰۸ نفر، پرجمعیت‌ترین شهرستان استان است. بالغ بر ۷۲ درصد از جمعیت استان لرستان، جمعیت فعال بین ۱۵ تا ۶۴ سال است. با وجود این، نرخ بیکاری شهرستان دورود در سطح استان براساس آمار سال ۱۳۹۸، میانگین ۱۴/۴ تا ۱۶/۲ درصد را نشان می‌دهد. ضرورت پژوهش درباره نقش اقتصاد مقاومتی در امنیت شهروندان شهر دورود از آنجا ناشی می‌شود که تهدیدات خارجی و به تبع آن تهدیدات داخلی بالفعل و بالقوه در کشور، اغلب امنیت شهروندان را به‌خطر می‌اندازد؛ بر همین اساس، شناسایی نقش اقتصاد مقاومتی در تأمین امنیت و احساس امنیت از پیش‌شرط‌های اساسی در راستای برنامه‌ریزی راهبردی دولت در این مقطع زمانی حساس برای ارتقای سطح امنیت اجتماعی به‌شمار می‌رود. این پژوهش به دنبال پاسخگویی به پرسش‌های زیر است:

❖ اقتصاد مقاومتی چه نقشی در احساس امنیت در شهرستان دورود دارد؟

مبانی نظری

امنیت اجتماعی: مفهوم امنیت چنان که مرسوم است، با دولت ارتباط بیشتری پیدا کرده است تا با مردم. دلیل این امر آن است که در قرن هفده، نظام متداول دولت‌ها که با ظهور امنیت بین‌المللی^۱ آغاز شده بود، با ارجاع به نیازها و تمایلات دولت‌ها، شناخته شد و عمل کرد. در این دوره، گرچه دولت در وهله اول به‌عنوان ابزاری برای تأمین امنیت شهروندان خود قلمداد می‌شد، اما در واقع به ابزاری برای تأمین امنیت نظام دولتی تبدیل شد. به این ترتیب ثبات در مفاهیم تعیین‌کننده امنیت که در آن دولت به‌عنوان مفهومی محوری به‌کار می‌رفت، به‌عنوان مفهوم کامل و متداول از امنیت و عملکرد دولت‌ها بر جای ماند (بیلگین^۴، ۲۰۰۳: ۲۱۰). از این نقطه آغازین، فقدان امنیت برابر با فقدان اقتدار دولت مطرح شده و چنان که در رویکرد سنتی و به‌ویژه آثار هابز دیده می‌شود، دولت، به‌عنوان کانون امنیت و همچنین اقتدار و اجبار قلمداد شد. از این‌رو، امنیت شهروندان به‌واسطه وجود دولت تضمین شد (کراوس^۵، ۱۹۹۸: ۱۲). با تکیه بر آراء بوزان و ویور که نقطه آغازین امنیت را ذهنی و مبتنی بر تصمیم‌کنشگران معرفی می‌کنند، احساس امنیت اجتماعی به‌عنوان متغیر وابسته پژوهش در نظر گرفته شده است. احساس امنیت اجتماعی به فقدان هراس از اینکه ویژگی‌های اساسی و ارزش‌های انسانی مورد تهدید قرار گیرند یا به مخاطره افتند و نبود ترس از تهدید حقوق و آزادی‌های مشروع، گفته می‌شود. در جایی دیگر احساس امنیت اجتماعی به فقدان هراس از تهدیدشدن یا به‌مخاطره‌افتادن ویژگی‌های اساسی و ارزش‌های انسانی و نبود ترس از تهدید حقوق و آزادی‌های مشروع گفته می‌شود (افشار، ۱۳۸۵: ۶۱). از سوی دیگر، همان‌طور که ایده امنیت ملی از نگرش سنتی فاصله گرفت، بُعد ذهنی امنیت نیز در کنار بُعد عینی یا حتی مهمتر از آن، جلوه کرد. چنان‌که اکنون برخی امنیت ملی را بدون احساس امنیت که یک برداشت ذهنی است، بی‌معنا می‌دانند (خلیلی، ۱۳۸۱: ۴۲۷). در این پژوهش از رویکردهای مدرن و پست‌مدرن به‌ویژه آراء دورکیم، کنت، مرتون، هابز، مارکس، فمینیست، پست‌مدرن، میتار، باری بوزان و تالکوت پارسنز به‌عنوان چارچوب نظری برگزیده شده است. به‌منظور سنجش سازه احساس امنیت اجتماعی، با تأملی در مطالعات انجام‌شده در این زمینه سه بُعد برای سازه احساس امنیت اجتماعی در نظر گرفته شد که شامل احساس امنیت جانی، احساس امنیت مالی و احساس امنیت سیاسی بوده است.

4. Bilgin
5. Krause

امنیت جانی^۶: هرگونه تهدیدی که علیه جان انسان‌ها وجود داشته باشد، امنیت جانی آنها را از بین می‌برد. بنابراین شرایط امنیت جانی شرایطی است که هیچ‌گونه تهدیدی علیه جان افراد جامعه وجود نداشته باشد. معرف‌های این مفهوم، عمدتاً از پژوهشات ناجا (۱۳۸۵ و ۱۳۸۳) گرفته شده است.

امنیت مالی^۷: منظور از امنیت مالی این است که دارایی و اموال افراد تا چه حد در امنیت می‌باشد و این دارایی‌ها تهدید نمی‌شوند (صمدی‌بگه‌جان، ۱۳۸۴: ۷۳). معرف‌های بُعد امنیت مالی، عمدتاً از تحقیقات ناجا (۱۳۸۴ و ۱۳۸۳) و صمدی‌بگه‌جان (۱۳۸۴) اخذ شده است.

امنیت سیاسی^۸: امنیت سیاسی، یعنی افراد جامعه تا چه حد احساس می‌کنند که می‌توانند، باورهای خود را آزادانه بیان کنند و فعالیت‌های سیاسی، پیامد منفی برای آنها نداشته باشد (همان، ۷۴). برای ساخت این شاخص عمدتاً از پژوهش صمدی‌بگه‌جان (۱۳۸۴) الهام گرفته شده است.

اقتصاد مقاومتی^۹: در چند دهه اخیر، با توجه به ناکامی نظریات کلاسیک و مدرن توسعه در برآوردن نیازهای راستین بشری، ایده و مفهوم خطی توسعه در نظریات و مکاتب مسلط توسعه به چالش کشیده شده و معانی و تفاسیر جدیدی از توسعه با محوریت فرهنگ و انسان و اهمیت تقدم کارگزاری ملت بر دولت، عرضه شد که در اصطلاح به نظریات پساتوسعه مشهور شده است. در ایران نیز با درک این واقعیت و سنجه‌های صحیح از شرایط موجود جهانی در این عرصه، مفهوم اقتصاد مقاومتی از سوی مقام معظم رهبری برای برون‌رفت اقتصاد ایران از معضلات کنونی مطرح شده است. اصطلاح اقتصاد مقاومتی برای اولین بار در ایران در سال ۱۳۸۹ از سوی مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از کارآفرینان کشور مطرح شد و پس از آن نیز در سخنرانی‌های متعددی مورد تأکید ایشان قرار گرفت. اقتصاد مقاومتی، ایجاد آمادگی و مقاومت در برابر توطئه‌ها و برنامه‌های کشورهای دیگر در شرایطی است که تجارت و تعاملات بین‌الملل برای آن کشور مقدور نیست. اقتصاد مقاومتی، اقتصاد مبتنی بر اعتمادبه‌نفس ملی اقتصادی است. این اعتمادبه‌نفس اقتصادی نه تنها به نجات ایران از تحریم‌های تحمیلی بین‌المللی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند ظرفیت‌های داخلی را به سمت ایجاد شغل، بالابردن ارزش افزوده در کشور و به توسعه صادرات سوق دهد. اقتصاد مقاومتی موجب توانمندی اقتصاد برای بهبود سریع اثرات ناشی از شوک‌های اقتصادی تخریب‌کننده

6. Security of lives

7. Financial security

8. Political security

9. Economic Strength

خارجی و تسهیل شرایط برای ایستادگی در برابر آثار این شوک‌ها و مبتنی بر قابلیت‌های داخلی است که حاوی سناریوهایی برای تحقق آن می‌باشد. این مفهوم در سایر نقاط جهان با اصطلاح مرسوم در ایران رایج نبوده و نزدیک‌ترین مفهوم به آن که دارای سابقه در نقاط دیگر نیز می‌باشد، اقتصاد تاب‌آور نامیده می‌شود که عموماً در مقابل اقتصاد آسیب‌پذیر به کار برده شده و طیفی از حوزه‌های گوناگون را دربرمی‌گیرد (حسینی‌نیا و طالبی‌زاده، ۱۳۹۷). اقتصاد مقاومتی یعنی اقتصادی که مقاوم است؛ با تحریکات جهانی، با تکانه‌های جهانی، با سیاست‌های آمریکا و غیرآمریکا زیرورو نمی‌شود؛ اقتصادی است متکی بر مردم. اقتصاد مقاومتی یعنی اقتصادی که با توجه به همه قوت‌ها و ضعف‌های داخلی و خارجی و تهدیدها و فرصت‌های بیرونی، سناریوسازی می‌کند و برای هر شرایطی برنامه دارد (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۱). اقتصاد مقاومتی عبارت است از اقتصادی راهبردی که محیط‌سنج است و درون و برون را به‌خوبی می‌بیند و برای شرایطی که هر لحظه ممکن است تغییر کند، واکنش مناسبی دارد (حسین‌زاده بحرینی، ۱۳۹۲: ۱۴۶). اقتصاد مقاومتی دارای مؤلفه‌هایی نظیر حمایت از تولید ملی، ثبات اقتصادی، عدالت اقتصادی و اصلاح الگوی مصرف است. این چهار بُعد به‌عنوان ارکان اقتصاد مقاومتی در شرایط کنونی کشور، بسیار حائز اهمیت هستند. فشار تحریم‌ها و لزوم تحرک در اقتصاد کشور، به موضوع حمایت از تولید ملی به‌عنوان رکن اصلی تولید ثروت در کشور، اهمیت دوچندان داده است. ثبات اقتصادی لازمه فرایند تولید اقتصادی است. عدالت اقتصادی، بُعدی روانی و اخلاقی در جامعه دارد که بسیار با احساس رضایت پیوند دارد. اصلاح الگوی مصرف، سبکی اسلامی- ایرانی برای زندگی است که در حال حاضر لزوم تبعیت از آن به‌عنوان ضرورتی انکارناپذیر در شرایط خطیر کشور است.

حمایت از تولید ملی^{۱۰}: از ابتدای دهه نود، تأکید مقام معظم رهبری بر ضرورت تداوم تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی، مبین سه وظیفه برای دولت، دست‌اندرکاران تولید و مردم می‌باشد. سه حلقه‌ای که نحوه تعامل آنها بر هم تأثیر مستقیم دارد و نتیجه نهایی آن به این تعامل وابسته است؛ بنابراین، باید تمام ارتباطات این سه حلقه با هم اصلاح شده و در راستای افزایش تولید ملی بهبود پیدا کند (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت، ۱۳۹۱).

اصلاح الگوی مصرف^{۱۱}: ما باید الگوی مصرف را اصلاح کنیم. ما باید به سمت اصلاح الگوی مصرف حرکت کنیم. مسئولان کشور در درجه اول- چه قوه مقننه، چه قوه مجریه و چه سایر مسئولان

10. Supporting of national production

11. Modify consumption patterns

کشور؛ قوه قضائیه و غیر آنها- و اشخاص و شخصیت‌ها در رتبه‌های مختلف اجتماعی و آحاد مردم ما از فقیر و غنی، باید به این اصل توجه کنند که باید الگوی مصرف را اصلاح کنند. اینجور مصرف کردن در همه زمینه‌ها- در امور ضروری زندگی، در زیاده‌های زندگی- مصرف کردن بی‌رویه و بدون منطق و بدون تدبیر عقلانی، به ضرر کشور و به ضرر آحاد و اشخاص ماست و امیدوارم که این عنوان- که اصلاح الگوی مصرف است- برای همه ما دستورالعمل باشد و همه ما بتوانیم براساس این شعار مهم و حیاتی و اساسی برای کشور عمل کنیم و از منابع کشورمان به بهترین وجهی استفاده نماییم (مقام معظم رهبری، ۱/۱/۱۳۸۸).

عدالت اقتصادی: مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای دولت دهم، ضمن تأکید بر رعایت عدالت، ضرورت تعیین یک مقیاسی لازم است، یک معیاری لازم است برای اینکه «شاخص برای عدالت را تذکر دادند و گفتند ببینیم عدالت در بخش‌های مختلف، بخش‌های فرهنگی، بخش‌های آموزشی، بخش‌های اقتصادی مراعات شده یا نه؟ ... (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۹). عدالت اقتصادی افزون‌بر نفی فقر مطلق، تداوم ثروت در دست اغنیا را بر نمی‌تابد و نسبت را مبنای خود قرار می‌دهد و پیوندی «وضع الشيء فی موضعه»، به موهبت‌های الهی و عوامل تولید ناگسستگی میان توزیع، تولید و مصرف برقرار می‌کند (رجایی، ۱۳۹۲: ۹۳).

ثبات اقتصادی: از ثبات اقتصادی در لغت به پایداری، پابرجایی و پایایی یاد می‌شود و در اصطلاح، ثبات اقتصادی و تثبیت اقتصادی^{۱۲} عبارت است از کاربرد شیوه‌های پولی و مالی و دیگر تدابیر برای اجتناب از انقباض یا تورم آشکار در اقتصادهای صنعتی پیشرفته دنیا (فرهنگ، ۱۳۹۲: ۲۰۸۰).

پیشینه پژوهش

عزیزی و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان نقش راهبردی شاخص‌های امنیت اقتصادی در تقویت امنیت ملی کشور (مطالعه موردی: نقش مرزبان اقتصادی جمهوری اسلامی ایران) انجام داده‌اند. از دیدگاه پژوهشگران، گمرک به‌عنوان مرزبان اقتصادی کشور یکی از سازمان‌هایی است که نقشی بسزا در حفاظت و امنیت اقتصادی کشور ایفا می‌کند. تعیین میزان نقش گمرک بر ابعاد امنیت اقتصادی و به‌ویژه مقاومت‌سازی اقتصاد کشور و اینکه چگونه گمرک می‌تواند در راستای بهبود شاخص‌های امنیت اقتصادی مؤثر واقع شود، چرایی این مطالعه است. به این ترتیب، براساس نظرات نخبگان فعال در سازمان گمرک و حوزه تجارت به شناسایی شاخص‌های امنیت اقتصادی پرداخته شد. برای تکمیل و تحکیم نتایج از الگوهای تصمیم‌گیری

چندمعیاره و از روش تحلیل سلسله‌مراتبی برای وزن‌دهی و تعیین درجه اهمیت هر یک از شاخص‌های امنیت اقتصادی، استفاده شد. نتایج، نشان داد که از دیدگاه خبرگان و فعالان در حوزه تجارت و گمرک، مهم‌ترین شاخص امنیت اقتصادی، تولید ناخالص داخلی است. ضرورت توجه به معیارهای اقتصاد مقاومتی، استفاده از سامانه‌های الکترونیکی بومی، شفافیت و تسهیل رویه‌های گمرکی به‌ویژه برای صادرکنندگان در کنار سایر عوامل می‌تواند در جهت ارتقای امنیت اقتصادی کشور مؤثر واقع شود.

گل‌محمدی (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان اقتصاد مقاومتی و امنیت با تأکید بر اشتغال‌زایی و نقش آن در توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی با نگاهی بر تجارب و راه‌کارهای گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مطالعه موردی: استان خراسان جنوبی انجام داده است. از نظر نویسنده، این نوع اقتصاد، مردمی است و از ظرفیت‌های مردم و نخبگان در آن استفاده می‌شود؛ ضمن اینکه از دانش فنی دنیا هم در آن استفاده می‌شود. اقتصاد مقاومتی ادبیاتی است که در مقابله با تحریم‌های بین‌المللی مطرح شده است. هم‌اکنون اقتصاد ایران باید برمبنا و اصول درستی گام نهد تا از این رهگذر بتواند بر تحریم‌های بین‌المللی فائق آمده و تهدید تحریم را به فرصت تبدیل کند. آن اصول و مبنایی که اقتصاد ایران باید داشته باشد، ادبیاتی را به نام اقتصاد مقاومتی ایجاد کرده است. سیاست‌های پولی و مالی در این ادبیات اقتصادی مشخص شده است. استان خراسان جنوبی به‌عنوان یکی از چهار استان بسیار محروم کشور ایران شناخته می‌شود که عمده اقتصاد مردم آن به‌ویژه در نواحی روستایی بر کاشت و فروش سه محصول مقاوم به کم‌آبی و خشکی و با ارزش اقتصادی بالا یعنی زرشک، زعفران و عناب استوار باشد. با توجه به وقوع خشکسالی‌های گسترده در دو دهه اخیر، توسعه بخش کشاورزی استان با چالش جدی کم‌آبی و بی‌آبی مواجه است و حفظ همین سطح زیرکاشت نیز امری دشوار به‌نظر می‌رسد.

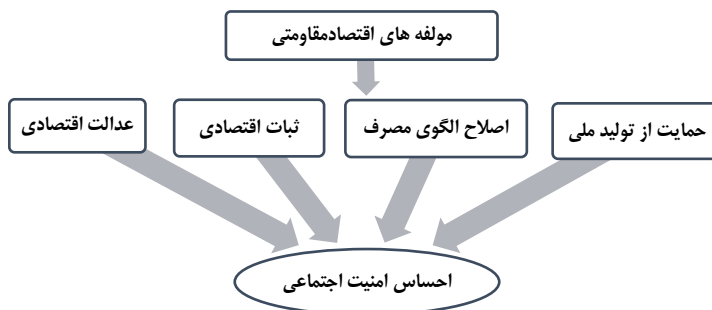
مکیان و زنگی‌آبادی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «تحریم‌ها و الزامات اقتصاد مقاومتی»، به این مورد اشاره می‌کنند که تحریم‌های اقتصادی همواره به‌عنوان یک مانع بر سر راه کشورهای مختلف به‌ویژه کشورهای درحال توسعه وجود داشته است. کشور ایران نیز تاکنون با تحریم‌های غیرانسانی زیادی به‌دلیل اختلاف‌نظر با نظام سلطه، مسئله اتمی و حقوق بشری مواجه بوده است. آنها معتقدند با توجه به وضعیت کنونی کشور باید تهدیدات را به فرصت تبدیل کرد و راه توسعه را هموار کرد. آنها در یک نگرش تحلیلی و توصیفی پس از ذکر الگوی تحریم‌ها، الزامات اقتصاد مقاومتی را این‌گونه برشمردند: علمی کردن اقتصاد، مدیریت بحران، استفاده از ظرفیت مردمی، کوچک‌سازی دولت، توانمندسازی بخش خصوصی، توجه به تولید پایدار و واکاوی کانون آسیب‌پذیر اقتصاد. این مقوله‌ها به‌عنوان هسته اقتصاد مقاومتی تبیین شده‌اند.

پرچمی و جلالی (۱۳۹۲)، در مقاله‌ای با عنوان «بسترهای اجتماعی اقتصاد مقاومتی»، وجه اجتماعی اقتصاد را مدنظر داشته‌اند. آنها معتقدند که به‌منظور دستیابی به چنین اقتصادی افزون‌بر توجه به عوامل و موانع اقتصادی نیازمند رعایت برخی الزامات و ضروریات فرهنگی و اجتماعی نظیر وفای نخبگان، افزایش مشروعیت نظام سیاسی، مبارزه با فساد اقتصادی، کاهش نابرابری اجتماعی و اقتصادی، کارآمدسازی نظام تأمین اجتماعی، تحول در نظام اداری، تغییر سبک زندگی و ... هستیم.

ذاکری همامانه و همکاران (۱۳۹۱)، در پژوهش خود با عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد» دریافتند بین سرمایه اجتماعی و ابعاد سه‌گانه آن (هنجار اجتماعی، شبکه اجتماعی و اعتماد) با احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد.

نوبی و همکاران (۱۳۸۹) پژوهشی با عنوان بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی انجام داده‌اند. احساس امنیت اجتماعی در مقاله کنونی به سه بُعد امنیت جانی، امنیت مالی و امنیت سیاسی تقسیم شده و تأثیر برخی عناصر حوزه‌های اجتماعی و اقتصادی زندگی افراد بر آن، بررسی شده است. در بُعد نظری، برای رسیدن به اهداف پژوهش، از نظریه جامعه‌شناختی تالکوت پارسنز و نظریه‌های مربوط به حوزه مطالعات امنیت باری بوزان و ال ویور استفاده شده است. پژوهش به روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه، در بین ساکنان ۱۶ سال و بالاتر شهرستان اهواز، در سال ۱۳۸۷ به انجام رسیده است. در این پژوهش از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده و حجم نمونه مورد مطالعه ۶۰۰ نفر می‌باشد. مهم‌ترین نتایج حاصل از آزمون رابطه بین متغیرهای پژوهش نشان داد که متغیرهای گرایش به مشارکت در تأمین امنیت، تلقی از عملکرد پلیس و پایگاه اجتماعی / اقتصادی به صورت مستقیم و متغیر احساس محرومیت نسبی به‌طور معکوس بر احساس امنیت اجتماعی افراد تأثیرگذار هستند. متغیرهای تلقی از عملکرد قانون و جنسیت، تنها بر بُعد امنیت جانی اثرگذار می‌باشند. یافته‌های به‌دست آمده در زمینه رابطه متغیرهای مستقل با متغیر وابسته، با نتایج مطالعات انجام‌شده پیشین همخوانی دارد.

به‌منظور سنجش سازه احساس امنیت اجتماعی، با تأملی در مطالعات انجام‌شده و نظریه‌های مطرح در این زمینه، سه بُعد برای سازه احساس امنیت اجتماعی در نظر گرفته شد. پژوهش حاضر با مدد از پژوهش‌های پیشین و همچنین تعمق در مبانی نظری مرتبط با موضوع، سه بُعد مجزا را برای سنجش امنیت اجتماعی پاسخگویان در نظر گرفت. ابعاد احساس امنیت اجتماعی عبارت‌اند از: امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت سیاسی، ابعاد پیش‌گفته در ارتباط با ابعاد اقتصاد مقاومتی، الگوی مفهومی پژوهش را تشکیل می‌دهند.

نمودار ۱. الگوی مفهومی برگرفته از چارچوب نظری پژوهش

فرضیه های پژوهش

- فرضیه اول: بین حمایت از تولید ملی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.
- فرضیه دوم: بین احساس امنیت اجتماعی و اصلاح الگوی مصرف رابطه وجود دارد.
- فرضیه سوم: بین احساس امنیت اجتماعی و ثبات اقتصادی رابطه وجود دارد.
- فرضیه چهارم: بین احساس امنیت اجتماعی و اعتقاد به عدالت اقتصادی رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

این پژوهش برحسب هدف، کاربردی و براساس روش توصیفی- پیمایشی از نوع همبستگی انجام شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش مشتمل بر تمام شهروندانی است که در سال ۱۳۹۷ در شهر دورود ساکن می باشند. این جمعیت شامل ۱۲۱۶۳۸ نفر می شود که از این بین، افراد بالای ۱۸ سال نمونه این پژوهش را تشکیل می دهند.

براساس فرمول کوکران و با افزایش حدود ۱۰ درصدی برای بالابردن اعتبار و پایایی نمونه، ۳۷۷ نفر در این پژوهش به عنوان جمعیت نمونه با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شده اند. روایی پرسشنامه از طریق اعتبار محتوا یا صوری، گویه ها و پرسش های پرسش نامه توسط استادان راهنما و مشاور مورد تأیید قرار گرفته است؛ پایایی در جدول ۱ گنجانده شده است. داده های به دست آمده از طریق پرسشنامه تهیه شده، براساس آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر و با استفاده از نرم افزار spss و لیزرل تحلیل شده است.

جدول ۱. پایایی پرسش‌های مربوط به متغیرهای مورد بررسی

مقدار آلفا	تعداد پرسش‌ها	متغیر
۰/۸۰	۱۰	حمایت از تولید ملی
۰/۷۴۴	۸	اصلاح الگوی مصرف
۰/۸۳۳	۹	عدالت اقتصادی
۰/۶۵	۱۰	ثبات اقتصادی
۰/۸۱۲	۴۱	احساس امنیت اجتماعی

جدول ۲. جدول تحلیلی پژوهش

شاخص‌ها یا گویه‌ها	ابعاد	مفهوم
<p>هنگام مسافرت عبور از جاده‌های بین‌شهری تنها ماندن در منزل سوار شدن به تاکسی خطی عبور از خیابان‌های خلوت شهر سوار کردن فردی ناآشنا در میانه شب (در صورت داشتن ماشین) برقراری دوستی با افراد غریبه حضور در برخی تجمعات ورزشی نظیر تماشای فوتبال، کشتی و .. حضور در مکان‌هایی که تراکم جمعیت وجود دارد، نظیر اتوبوس‌های شرکت واحد و مترو حضور در اجتماعات مردمی نظیر راهپیمایی در ۲۲ بهمن یا روز قدس حضور در ناآرامی‌های اجتماعی نظیر راهپیمایی‌های انتقادی هنگام عبور از محل ناآرامی‌های اجتماعی نظیر راهپیمایی چالش‌برانگیز هنگام مسافرت با وسایل نقلیه عمومی تعرض به نوامیس در شهر محل زندگی</p>	احساس ناآرامی	احساس امنیت اجتماعی
<p>هنگام مسافرت هنگام خروج از بانک و مؤسسات اعتباری هنگام حمل کیف دستی در خیابان (از حیث ربوده‌شدن کیف) پارک کردن وسیله نقلیه در خیابان‌های سطح شهر عبور از جاده‌های بین‌شهری خروج از منزل و رفتن به مسافرت در ایام نوروز سوار شدن به تاکسی‌های خطی عبور از خیابان‌های خلوت شهر سوار کردن فردی نا آشنا در میانه شب (در صورت داشتن ماشین)</p>	احساس مال	

مفهوم	ابعاد	شاخص‌ها یا گویه‌ها
اقتصاد مقاومتی	احساس امنیت مالی	برقراری دوستی با افراد غریبه حضور در برخی تجمعات ورزشی نظیر تماشای فوتبال، کشتی و ... حضور در مکان‌هایی که تراکم جمعیت وجود دارد، نظیر اتوبوس‌های شرکت واحد و مترو حضور در اجتماعات مردمی نظیر راهپیمایی در ۲۲ بهمن یا روز قدس حضور در ناآرامی‌های اجتماعی نظیر راهپیمایی‌های انتقادی هنگام عبور از محل ناآرامی‌های اجتماعی نظیر راهپیمایی چالش‌برانگیز هنگام مسافرت با وسایل نقلیه عمومی تعرض مالی توسط آشنایان یا سایر شهروندان
	احساس امنیت سیاسی	احساس می‌کنم از حقوقی برابر با سایر شهروندان برخوردارم در صورتی که مورد تهدید، ارباب، و تعرض قرار بگیرم، قانون ایران از من حمایت خواهد کرد قانون از جان، مال، آزادی و ناموس من حمایت خواهد کرد من برای شرکت در تجمعات اعتراضی احساس آزادی می‌کنم جهت شرکت در مراسمات مذهبی خود هیچ نگرانی ندارم در اینجا برپایی هرگونه جلسه سخنرانی درباره هر موضوعی بدون دلپره و نگرانی امکان‌پذیر است من در بیان افکار و عقاید احساس آزادی می‌کنم بدون احساس ترس و تهدید در مورد چگونگی امور جامعه نظر می‌دهم احساس می‌کنم به فکر و نظرم درباره اداره امور جامعه اهمیت داده می‌شود از اینکه درباره افکارم با دیگران صحبت کنم، می‌ترسم
	حمایت از تولید ملی	بیشتر کالاهای ایرانی از کیفیت خوبی برخوردارند ترجیح می‌دهم از کالاهای ایرانی استفاده کنم در مورد آینده اقتصاد کشور خوش‌بین هستم زمینه رونق کسب‌وکار در کشور وجود دارد تولیدات صنعتی ایران را می‌پسندم محصولات کشاورزی ایرانی را بر نوع خارجی آن ترجیح می‌دهم با خرید تولیدات ملی به رونق اقتصادی کشور کمک می‌کنم کالای ایرانی را حتی اگر گران‌تر از کالای خارجی باشد ترجیح می‌دهم کیفیت کالای ایرانی رو به بهبود است یکی از راه‌های مبارزه با تحریم‌ها حمایت از کالای ایرانی است
	اصلاح الگوی مصرف	از هزینه برای کالاهای تجملی و غیرضروری خودداری می‌کنم برای مخارج زندگی برنامه مشخصی دارم برای کمک به اقتصاد کشور کالای ایرانی استفاده می‌کنم سعی می‌کنم برای ادامه زندگی پس‌انداز بانکی داشته باشم در مصرف مواد غذایی اسراف و تبذیر نمی‌کنم در استفاده از انرژی به درست‌مصرف کردن اهمیت می‌دهم سعی می‌کنم از وسایل نقلیه عمومی استفاده می‌کنم به‌دلیل شرایط اقتصادی کشور سعی می‌کنم در تمام جنبه‌های زندگی صرفه‌جویی کنم

مفهوم	ابعاد	شاخص‌ها یا گویه‌ها
	عدالت اقتصادی	فاصله طبقاتی در شهر ما کم است فقرا در شهر ما کم هستند مسئولان، عدالت اقتصادی را رعایت می‌کنند فرصت رشد اقتصادی برای همه افراد وجود دارد تولیدات کشور در بین مردم عادلانه توزیع می‌شود درآمدهای ملی در بین مردم عادلانه توزیع می‌شود دولت‌ها برای بهبود شرایط زندگی مردم تلاش می‌کنند دولت برای محرومیت‌زدایی در جامعه اقدامات مؤثری انجام می‌دهد یارانه‌ها عادلانه توزیع می‌شوند
	ثبات اقتصادی	تحولات اقتصادی در ایران آرام است تورم شدید در ایران به وجود نیامده است رونق اقتصادی کشور مستمر و مداوم است اقتصاد کشور به‌طور پیوسته بهبود می‌یابد سود بانکی کشور به‌طور ناگهانی افزایش یا کاهش نمی‌یابد ارزش پول کشور در طول زمان تغییر چندانی نداشته است تحریم‌ها برای اقتصاد کشور بحران ایجاد نکرده است تولیدات ایرانی در طول سال‌های اخیر رشد پیدا کرده است رفاه اجتماعی در کشور بهبود یافته است ثبات اقتصادی پایدار در کشور وجود دارد

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

بیشترین فراوانی از نظر جنسیت (۲۰۹ نفر) به جنس مرد تعلق دارد که ۵۵/۴ درصد کل پاسخگویان را دربرمی‌گیرد و کمترین فراوانی (۱۶۸ نفر) به جنس زن اختصاص دارد که ۴۴/۶ درصد کل پاسخگویان را شامل می‌شود. بیشترین فراوانی از نظر سنی (۱۰۷ نفر) به گروه دوم (۳۱ تا ۴۲ سال) تعلق دارد که ۲۷/۹ درصد پاسخگویان را دربرمی‌گیرد و کمترین فراوانی (۸۱ نفر) به گروه چهارم (۵۵ به بالا) اختصاص دارد که ۲۲/۹ درصد پاسخگویان را شامل می‌شود.

یافته‌های استنباطی

فرضیه اول: بین حمایت از تولید ملی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

حمایت از تولید ملی به‌عنوان متغیر مستقل تأثیرگذار در نظر گرفته شده است. در اینجا فرض بر این است که بین حمایت از تولید ملی و احساس امنیت اجتماعی، رابطه معناداری وجود دارد؛ به این صورت که هر چقدر میزان اعتقاد به حمایت از تولید ملی در بین پاسخگویان بیشتر باشد، از احساس امنیت اجتماعی بیشتری برخوردار خواهند بود. بر این اساس، برای ارتباط بین متغیر حمایت از تولید ملی در سطح سنجش فاصله‌ای و احساس امنیت اجتماعی در سطح سنجش فاصله‌ای از آماره پیرسون^{۱۳} استفاده شده است. جدول ۳ نتایج آزمون پیرسون درباره رابطه میان حمایت از تولید ملی و احساس امنیت اجتماعی شهروندان دورودی را نشان می‌دهد.

جدول ۳. ضریب همبستگی بین ابعاد اقتصاد مقاومتی و احساس امنیت اجتماعی

تعداد مشاهدات	ضریب همبستگی	سطح معناداری	
۳۷۷	۰/۲۵	۰/۰۰۰	حمایت از تولید ملی و احساس امنیت اجتماعی
۳۷۷	۰/۲۲	۰/۰۴	اصلاح الگوی مصرف و احساس امنیت اجتماعی
۳۷۷	۰/۱۲۳	۰/۰۱۶	اعتقاد به ثبات اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی
۳۷۷	۰/۲۷	۰/۰۰۰	احساس امنیت اجتماعی و اعتقاد به عدالت اقتصادی

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که در سطح معناداری ۰/۰۰۰ و ضریب همبستگی ۰/۲۵، رابطه معناداری بین حمایت از تولید ملی و احساس امنیت اجتماعی وجود دارد و فرض H_1 تأیید می‌شود. این رابطه در سطح ۹۵ درصد معنادار بوده و از آنجا که مقدار کمیت موردنظر مثبت است، پس با اعتقاد به افزایش حمایت از تولید ملی در بین شهروندان، احساس امنیت اجتماعی بیشتر خواهد شد و بالعکس. بنابراین معنادار بودن رابطه بین اعتقاد به حمایت از تولید ملی (طبقه‌بندی شده) و احساس امنیت اجتماعی پاسخگویان در سطح معناداری ۰/۰۰۴ و مقدار ۱۰۷/۶۱ اثبات شد. اختلاف قابل توجه میانگین احساس امنیت اجتماعی برحسب اعتقاد زیاد، متوسط و کم به حمایت از تولید ملی که در جدول ۴ درج شده، نیز تأییدکننده معناداری فرضیه بوده و به جامعه موردنظر تعمیم‌پذیر است. به عبارتی شهروندانی که به حمایت از تولید ملی، اعتقاد بیشتری داشتند، از احساس امنیت اجتماعی بیشتری برخوردار هستند و بالعکس.

13. Pearson

جدول ۴. نتایج آزمون توصیفی متغیرهای امنیت اجتماعی و اقتصاد مقاومتی

میانگین احساس امنیت اجتماعی	تعداد مشاهدات	ابعاد اقتصاد مقاومتی	
۱۰۴/۱۸	۷۸	حمایت کم از تولید ملی	احساس امنیت اجتماعی برحسب میزان اعتقاد به حمایت از تولید ملی پاسخگویان
۱۰۷/۲۶	۲۰۹	حمایت متوسط از تولید ملی	
۱۱۴/۲۷	۸۳	حمایت زیاد از تولید ملی	
۱۰۵/۸۳	۹۶	اصلاح الگوی مصرف کم	احساس امنیت اجتماعی برحسب میزان اصلاح الگوی مصرف پاسخگویان
۱۰۷/۵۷	۱۸۹	اصلاح الگوی مصرف متوسط	
۱۰۹/۷۶	۹۲	اصلاح الگوی مصرف زیاد	
۱۰۶/۳۲	۸۱	اعتقاد کم به ثبات اقتصادی	احساس امنیت اجتماعی برحسب میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی
۱۰۸/۰۹	۲۰۱	اعتقاد متوسط به ثبات اقتصادی	
۱۱۲/۲۸	۹۵	اعتقاد زیاد به ثبات اقتصادی	
۹۸/۹۴	۱۰۱	اعتقاد کم به عدالت اقتصادی	احساس امنیت اجتماعی و اعتقاد به عدالت اقتصادی
۱۰۷/۹۱	۱۷۹	اعتقاد متوسط به عدالت اقتصادی	
۱۱۴/۷۷	۹۷	اعتقاد زیاد به عدالت اقتصادی	
۳۷۷			جمع

براساس نتایج جدول ۴ می‌توان گفت که میانگین احساس امنیت اجتماعی پاسخگویانی که به حمایت از تولید ملی اعتقاد کمتری دارند ۱۰۴/۱۸، پاسخگویانی که به حمایت از تولید ملی اعتقاد متوسط دارند ۱۰۷/۲۶ و پاسخگویانی که به حمایت از تولید ملی اعتقاد بیشتری داشتند ۱۱۴/۲۷ است؛ بنابراین می‌توان گفت پاسخگویان با احساس امنیت اجتماعی بالا و اعتقاد بیشتر به حمایت از تولید ملی در بالاترین سطح و در مقابل، پاسخگویان با احساس امنیت اجتماعی پایین و اعتقاد کمتر به حمایت از تولید ملی در پایین‌ترین سطح قرار داشتند. از این‌رو می‌توان استنباط کرد که بین پاسخگویان با احساس امنیت اجتماعی که به حمایت از تولید ملی اعتقاد بالایی دارند با پاسخگویانی که به حمایت از تولید ملی اعتقاد متوسطی دارند و همچنین بین پاسخگویان با احساس امنیت اجتماعی که به حمایت از تولید ملی اعتقاد متوسطی دارند با پاسخگویانی که به حمایت از تولید ملی اعتقاد کمتری دارند، اختلاف چشمگیری وجود دارد که نتایج آزمون تامهن^{۱۴} نیز این تفاوت را تأیید می‌کند. آزمون تامهن نمونه پژوهش را در سه دسته جای داده است. درواقع می‌توان افراد

نمونه پژوهش را به لحاظ میانگین احساس امنیت اجتماعی در سه دسته جای داد. دسته اول افراد دارای اعتقاد کم به حمایت از تولید ملی که از احساس امنیت اجتماعی کمتری برخوردار هستند، دسته دوم افراد دارای اعتقاد متوسط به حمایت از تولید ملی که از احساس امنیت اجتماعی متوسطی برخوردار هستند و دسته سوم افراد دارای اعتقاد زیاد به حمایت از تولید ملی که از احساس امنیت اجتماعی بیشتری برخوردار هستند. در واقع می‌توان نتایج پیش‌گفته را به تمام شهروندان بالای ۱۸ سال شهر دوردوور تعمیم داد.

فرضیه دوم: بین احساس امنیت اجتماعی و اصلاح الگوی مصرف رابطه وجود دارد.

اصلاح الگوی مصرف به‌عنوان متغیر مستقل تأثیرگذار در نظر گرفته شده است. در اینجا فرض بر این است که بین میزان اعتقاد به اصلاح الگوی مصرف و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ به این صورت که هر چقدر میزان اعتقاد به اصلاح الگوی مصرف در بین شهروندان بیشتر باشد، از احساس امنیت اجتماعی بیشتری برخوردار خواهند بود. بر این اساس، برای ارتباط بین متغیر اصلاح الگوی مصرف در سطح سنجش فاصله‌ای و احساس امنیت اجتماعی در سطح سنجش فاصله‌ای از آماره پیرسون استفاده شده است. جدول ۳ نتایج آزمون پیرسون درباره رابطه میان اصلاح الگوی مصرف و احساس امنیت اجتماعی شهروندان دوردوور را نشان می‌دهد.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که در سطح معناداری $0/000$ و ضریب همبستگی $0/22$ رابطه معناداری بین اصلاح الگوی مصرف و احساس امنیت اجتماعی وجود دارد و فرض H_1 تأیید می‌شود. این رابطه در سطح ۹۵ درصد معنادار بوده و از آنجا که مقدار کمیت موردنظر مثبت است، بین دو متغیر اصلاح الگوی مصرف و احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد. در نتیجه استنباط می‌شود که با افزایش میزان اعتقاد به اصلاح الگوی مصرف در بین شهروندان، احساس امنیت اجتماعی آنها نیز بیشتر خواهد شد و بالعکس. بنابراین معنادار بودن رابطه بین اصلاح الگوی مصرف (طبقه‌بندی شده) و احساس امنیت اجتماعی شهروندان در سطح معناداری $0/03$ و مقدار $107/66$ اثبات شد. اختلاف چشمگیر میانگین احساس امنیت اجتماعی برحسب میزان اصلاح الگوی مصرف زیاد، متوسط و کم که در جدول ذیل آمده است نیز تأییدکننده معناداری فرضیه بوده و به جامعه موردنظر تعمیم‌پذیر است. به عبارتی شهروندانی که به میزان اصلاح الگوی مصرف خود اهمیت می‌دهند، از احساس امنیت اجتماعی بیشتری برخوردار هستند و بالعکس. براساس نتایج جدول ۴ می‌توان گفت که میانگین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد کمتری به اصلاح الگوی مصرف دارند $105/83$ ، شهروندانی که اعتقاد متوسطی به اصلاح الگوی مصرف دارند $107/57$ و شهروندانی که اعتقاد زیادی به اصلاح الگوی مصرف داشتند $109/76$ است؛ بنابراین می‌توان گفت

شهروندان با میانگین احساس امنیت اجتماعی زیاد و اعتقاد زیاد به اصلاح الگوی مصرف در بالاترین سطح و در مقابل، شهروندانی با میانگین احساس امنیت اجتماعی کم و میزان اصلاح الگوی مصرف اندک در پایین ترین سطح قرار داشتند. در واقع می توان شهروندان نمونه پژوهش را به لحاظ میانگین احساس امنیت اجتماعی در سه دسته جای داد. دسته اول شهروندان دارای اعتقاد زیاد به اصلاح الگوی مصرف که از احساس امنیت اجتماعی بالاتری برخوردار هستند، دسته دوم شهروندان دارای اعتقاد متوسط به میزان اصلاح الگوی مصرف که از احساس امنیت اجتماعی متوسطی برخوردار هستند و دسته سوم شهروندان دارای اعتقاد کم به میزان اصلاح الگوی مصرف که از احساس امنیت اجتماعی کمتری برخوردار هستند. در واقع می توان نتایج یادشده را به تمام شهروندان بالای ۱۸ سال شهر دوردورود تعمیم داد.

فرضیه سوم: بین احساس امنیت اجتماعی و ثبات اقتصادی رابطه وجود دارد.

میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی یکی دیگر از متغیرهای مستقل تأثیرگذار بر احساس امنیت اجتماعی است. در این جا فرض بر این است که بین میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ به این صورت که هر چقدر میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی در بین شهروندان بیشتر باشد، از احساس امنیت اجتماعی بالاتری برخوردار خواهند بود. بر این اساس، برای ارتباط بین ثبات اقتصادی در سطح سنجش فاصله‌ای و احساس امنیت اجتماعی در سطح سنجش فاصله‌ای از آماره R پیرسون^{۱۵} استفاده شده است. جدول ۳ نتایج آزمون پیرسون درباره رابطه میان میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی شهروندان دوردورود را نشان می دهد. نتایج جدول ۳ نشان می دهد که در سطح معناداری ۰/۰۱ و ضریب همبستگی ۰/۱۲۳ رابطه معناداری بین میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی وجود دارد و فرض H₁ تأیید می شود. این رابطه در سطح ۹۵ درصد معنادار بوده و از آنجا که مقدار کمیت مثبت است، بین دو متغیر میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد. در نتیجه استنباط می شود که با افزایش میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی شهروندان، احساس امنیت اجتماعی آنها بالاتر خواهد بود و بالعکس. بنابراین معنادار بودن رابطه بین میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی (طبقه بندی شده) و احساس امنیت اجتماعی شهروندان در سطح معناداری ۰/۰۱۷ و مقدار ۱۰۷/۶۶ اثبات شد. اختلاف چشمگیر میانگین احساس امنیت اجتماعی برحسب میزان اعتقاد زیاد، متوسط و کم به ثبات اقتصادی که در جدول ۴ گنجانده شده است نیز تأییدکننده معناداری فرضیه بوده و به جامعه موردنظر تعمیم پذیر است. به عبارتی شهروندانی که اعتقاد بیشتری به ثبات اقتصادی دارند، از احساس امنیت اجتماعی بیشتری برخوردار هستند و بالعکس. براساس نتایج جدول ۴

15. Pearson

می‌توان گفت که میانگین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد کمتری به ثبات اقتصادی دارند ۱۰۶/۳۲، شهروندانی که اعتقاد متوسطی به ثبات اقتصادی دارند ۱۰۸/۰۹ و شهروندانی که اعتقاد بیشتری به ثبات اقتصادی داشتند ۱۱۲/۲۸ است؛ بنابراین می‌توان گفت شهروندان با میانگین احساس امنیت اجتماعی بالاتر و میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی بالا در بالاترین سطح و در مقابل، شهروندان با میانگین احساس امنیت اجتماعی کمتر و اعتقاد کمتر به ثبات اقتصادی در پایین‌ترین سطح قرار داشتند. نکته مهم آنکه، میانگین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد زیادی به ثبات اقتصادی دارند، با میانگین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد کمتری به ثبات اقتصادی دارند، اختلاف و شکاف چشمگیری دارد. بنابراین می‌توان استنباط کرد که بین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد زیادی به ثبات اقتصادی دارند با شهروندانی که اعتقاد متوسطی به ثبات اقتصادی دارند و همچنین بین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد متوسطی به ثبات اقتصادی دارند با شهروندانی که اعتقاد کمتری به ثبات اقتصادی دارند، اختلاف چشمگیری وجود دارد؛ که نتایج آزمون تامهن، نیز این تفاوت را تأیید می‌کند. آزمون تامهن نمونه پژوهش را در سه دسته جای داده است. در واقع می‌توان شهروندان نمونه پژوهش را به لحاظ میانگین احساس امنیت اجتماعی بر حسب اعتقاد به ثبات اقتصادی در سه دسته جای داد. دسته اول شهروندان دارای اعتقاد زیاد به ثبات اقتصادی که از احساس امنیت اجتماعی بالاتری برخوردار هستند. دسته دوم شهروندان دارای اعتقاد متوسط به ثبات اقتصادی که از احساس امنیت اجتماعی متوسطی برخوردار هستند و دسته سوم شهروندان دارای اعتقاد کمتر به ثبات اقتصادی که از احساس امنیت اجتماعی کمتری برخوردار هستند. در واقع می‌توان نتایج پیش‌گفته را به تمام شهروندان بالای ۱۸ سال شهر دورود تعمیم داد.

فرضیه چهارم: بین احساس امنیت اجتماعی و اعتقاد به عدالت اقتصادی رابطه وجود دارد.

میزان اعتقاد به عدالت اقتصادی یکی دیگر از متغیرهای مستقل تأثیرگذار بر احساس امنیت اجتماعی است. در این جا فرض بر این است که بین میزان اعتقاد به عدالت اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ به این صورت که هر چقدر میزان اعتقاد به عدالت اقتصادی در بین شهروندان بیشتر باشد، از احساس امنیت اجتماعی بالاتری برخوردار خواهند بود. بر این اساس، برای ارتباط بین عدالت اقتصادی در سطح سنجش فاصله‌ای و احساس امنیت اجتماعی در سطح سنجش فاصله‌ای از آماره پیرسون استفاده شده است. جدول ۳ نتایج آزمون پیرسون درباره رابطه میان میزان اعتقاد به عدالت اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی شهروندان دورودی را نشان می‌دهد. نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که در سطح معناداری ۰/۰۰ و ضریب همبستگی ۰/۲۷ رابطه معناداری بین میزان اعتقاد به عدالت اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی وجود دارد و فرض H_1 تأیید می‌شود. این رابطه در سطح ۹۵ درصد معنادار بوده و از آنجاکه مقدار کمیت مثبت است، بین دو متغیر میزان

اعتقاد به عدالت اقتصادی و احساس امنیت اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد. در نتیجه استنباط می‌شود که با افزایش میزان اعتقاد به عدالت اقتصادی شهروندان، احساس امنیت اجتماعی آنها بیشتر خواهد بود و بالعکس. بنابراین معنادار بودن رابطه بین میزان اعتقاد به ثبات اقتصادی (طبقه‌بندی شده) و احساس امنیت اجتماعی شهروندان در سطح معناداری ۰/۰۱۷ و مقدار ۱۰۷/۶۶ اثبات شد. اختلاف چشمگیر میانگین احساس امنیت اجتماعی برحسب میزان اعتقاد زیاد، متوسط و کم به عدالت اقتصادی که در جدول ۴ درج شده است نیز تأییدکننده معناداری فرضیه بوده و به جامعه موردنظر تعمیم‌پذیر است. به عبارتی شهروندانی که اعتقاد بیشتری به عدالت اقتصادی دارند، از احساس امنیت اجتماعی بیشتری برخوردار هستند و بالعکس.

براساس نتایج جدول ۴ می‌توان گفت که میانگین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد کمتری به عدالت اقتصادی دارند ۹۸/۹۴، شهروندانی که اعتقاد متوسطی به عدالت اقتصادی دارند ۱۰۷/۹۱ و شهروندانی که اعتقاد زیادی به عدالت اقتصادی داشتند ۱۱۴/۷۷ است؛ بنابراین می‌توان گفت شهروندان با میانگین احساس امنیت اجتماعی بالاتر و اعتقاد زیاد به عدالت اقتصادی در بالاترین سطح و در مقابل، شهروندان با میانگین احساس امنیت اجتماعی پایین و اعتقاد کمتری به عدالت اقتصادی در پایین‌ترین سطح قرار داشتند. نکته مهم آنکه، میانگین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد زیادی به عدالت اقتصادی دارند، با میانگین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد کمتری به عدالت اقتصادی دارند، اختلاف و شکاف چشمگیری دارد. بنابراین می‌توان استنباط کرد که بین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد زیادی به عدالت اقتصادی دارند با شهروندانی که اعتقاد متوسطی به ثبات اقتصادی دارند و همچنین بین احساس امنیت اجتماعی شهروندانی که اعتقاد متوسطی به عدالت اقتصادی دارند با شهروندانی که اعتقاد کمتری به عدالت اقتصادی دارند، اختلاف چشمگیری وجود دارد؛ که نتایج آزمون تامهن نیز این تفاوت را تأیید می‌کند. آزمون تامهن نمونه پژوهش را در سه دسته جای داده است. در واقع می‌توان شهروندان نمونه پژوهش را به لحاظ میانگین احساس امنیت اجتماعی برحسب میزان اعتقاد به عدالت اقتصادی در سه دسته جای داد. دسته اول شهروندان دارای اعتقاد زیاد به عدالت اقتصادی که از احساس امنیت اجتماعی بالاتری برخوردار هستند. دسته دوم شهروندان دارای اعتقاد متوسط به عدالت اقتصادی که از احساس امنیت اجتماعی متوسطی برخوردار هستند و دسته سوم شهروندان دارای اعتقاد کمتر به عدالت اقتصادی که از احساس امنیت اجتماعی پایین‌تری برخوردار هستند. در واقع می‌توان نتایج پیش گفته را به تمام شهروندان بالای ۱۸ سال شهر موردنظر تعمیم داد.

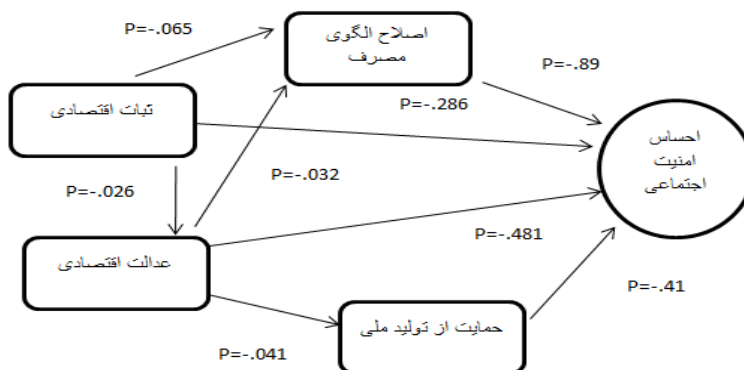
تحلیل مسیر احساس امنیت اجتماعی و ابعاد اقتصاد مقاومتی

براساس جدول ۵، متغیر عدالت اقتصادی با احساس امنیت اجتماعی رابطه مثبت دارد و نسبت به سایر متغیرهای پژوهش از بیشترین ضریب بتا (۰/۴۸۱) برخوردار است. به این معنا که سهم متغیر عدالت اقتصادی

نسبت به سایر متغیرهای پژوهش در تبیین متغیر احساس امنیت اجتماعی، بیشتر است. همچنین متغیر حمایت از تولید ملی با ضریب بتای ۰/۴۱، متغیر ثبات اقتصادی با ضریب بتای ۰/۲۸۶ و متغیر اصلاح الگوی مصرف با ضریب بتای ۰/۰۸۹ بر متغیر وابسته، اثر مستقیم دارند.

جدول ۵. میزان تأثیر مستقیم و غیرمستقیم و کل متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی

متغیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل
عدالت اقتصادی	۰/۴۸۱	۰/۰۷۳	۰/۵۵۴
حمایت از تولید ملی	۰/۴۱	-	۰/۴۱
اصلاح الگوی مصرف	۰/۰۸۹	-	۰/۰۸۹
ثبات اقتصادی	۰/۲۸۶	۰/۰۹۶	۰/۳۸۲

شکل ۲. الگوی تجربی تحلیل مسیر

براساس نتایج جدول ۵، متغیر ثبات اقتصادی با تأثیر بتای ۰/۰۹۶ دارای بیشترین تأثیر غیرمستقیم بر متغیر احساس امنیت اجتماعی است. اصلاح الگوی مصرف و حمایت از تولید ملی، هیچ تأثیر غیرمستقیمی بر متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی ندارد. همچنین متغیر عدالت اقتصادی ۰/۰۷۳ بر متغیر وابسته پژوهش اثر غیرمستقیم داشته است. نکته مهم اینکه متغیر عدالت اقتصادی از سه طریق (۱- عدالت اقتصادی < حمایت از تولید ملی < احساس امنیت اجتماعی، ۲- عدالت اقتصادی < اصلاح

الگوی مصرف < احساس امنیت اجتماعی، ۳- عدالت اقتصادی > احساس امنیت اجتماعی) و با ضریب بتای ۰/۵۵۴ بر متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی، بیشترین اثر کل را دارد، درحالی که متغیر اصلاح الگوی مصرف با ضریب بتای ۰/۰۸۹ دارای کمترین اثر کل است.

متغیرهایی که به صورت مستقیم بر متغیر احساس امنیت اجتماعی تأثیر گذاشته‌اند

درمجموع متغیرهای عدالت اقتصادی، حمایت از تولید ملی، اصلاح الگوی مصرف و ثبات اقتصادی، متغیرهایی هستند که به صورت مستقیم بر احساس امنیت اجتماعی تأثیر می‌گذارند. میزان تأثیر هر یک از متغیرها بر احساس امنیت اجتماعی بدین صورت بوده است:

الف. عدالت اقتصادی: میزان تأثیر مستقیم متغیر عدالت اقتصادی بر احساس امنیت اجتماعی برابر با ۰/۴۸۱ بوده است که نشان می‌دهد به ازای یک واحد دگرگونی در انحراف استاندارد متغیر عدالت اقتصادی، انحراف استاندارد احساس امنیت اجتماعی به میزان ۰/۴۸۱ واحد تغییر خواهد کرد.

ب. ثبات اقتصادی: میزان تأثیر مستقیم ثبات اقتصادی بر احساس امنیت اجتماعی برابر با ۰/۳۸۶ بوده است که نشان می‌دهد به ازای یک واحد دگرگونی در انحراف استاندارد متغیر ثبات اقتصادی، انحراف استاندارد احساس امنیت اجتماعی به میزان ۰/۳۸۶ واحد تغییر خواهد کرد.

پ. حمایت از تولید ملی: میزان تأثیر مستقیم متغیر حمایت از تولید ملی بر احساس امنیت اجتماعی برابر با ۰/۴۱ بوده است که نشان می‌دهد به ازای یک واحد دگرگونی در انحراف استاندارد متغیر حمایت از تولید ملی، انحراف استاندارد احساس امنیت اجتماعی به میزان ۰/۴۱ واحد تغییر خواهد کرد.

ت. اصلاح الگوی مصرف: میزان تأثیر مستقیم متغیر اصلاح الگوی مصرف بر احساس امنیت اجتماعی برابر با ۰/۰۸۹ بوده است که نشان می‌دهد به ازای یک واحد دگرگونی در انحراف استاندارد متغیر اصلاح الگوی مصرف، انحراف استاندارد احساس امنیت اجتماعی به میزان ۰/۰۸۹ واحد تغییر خواهد کرد.

متغیرهایی که به صورت غیرمستقیم بر متغیر احساس امنیت اجتماعی تأثیر گذاشته‌اند

متغیرهای عدالت اقتصادی: متغیرهای عدالت اقتصادی متغیرهایی هستند که به صورت غیرمستقیم و به واسطه متغیرهای وابسته میانی بر احساس امنیت اجتماعی تأثیر گذاشته‌اند. میزان تأثیر هر یک از این متغیرها بر احساس امنیت اجتماعی بدین صورت بوده است:

الف. ثبات اقتصادی: متغیر ثبات اقتصادی با واسطه متغیرهای عدالت اقتصادی و اصلاح الگوی مصرف با ضریب بتای ۰/۰۹۶ بر احساس امنیت اجتماعی تأثیر گذاشته است.

ب. عدالت اقتصادی: متغیر عدالت اقتصادی با واسطه متغیرهای حمایت از تولید ملی و اصلاح الگوی مصرف با ضریب بتای ۰/۰۷۳ بر احساس امنیت اجتماعی تأثیر گذاشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش کنونی با هدف بررسی نقش اقتصاد مقاومتی بر احساس امنیت اجتماعی در سطح شهرستان دورد استان لرستان انجام شد. براساس نتایج پژوهش می‌توان تأکید کرد که الگوی نظری مستخرج از چهارچوب نظری پژوهش با الگوی تجربی یافته‌های پژوهش همخوانی دارد. اقتصاد مقاومتی، طراحی و الگوسازی ویژه‌ای از شرایط و سازوکارهای اقتصادی است که مبتنی بر آن، فضای اقتصادی کشور بر فرض وجود حداکثر تحریم‌ها و فشارها، به صورت فعال طراحی می‌شود. اقتصاد مقاومتی، بنیانی نظری برای مدل‌سازی گونه‌ ویژه‌ای از اقتصاد است که فعالانه خود را برای مواجهه با تحریم‌های بین‌المللی آماده ساخته است. نتایج مطالعات مکیان و زنگی‌آبادی (۱۳۹۲) نشان داد که تحریم‌های اقتصادی همواره به‌عنوان یک مانع بر سر راه کشورهای مختلف به ویژه کشورهای درحال توسعه وجود داشته است، اما با بهره‌برداری از توان داخلی، امکان حمایت از اقتصاد داخلی وجود دارد و کشور می‌تواند از آن به‌عنوان فرصت استفاده کند. آزمون فرضیه‌ها و ارتباط ابعاد ۴گانه اقتصاد مقاومتی با احساس امنیت اجتماعی و نتایج آزمون هر کدام از آنها، نشان‌دهنده واقعی بودن و مفهوم‌سازی مبتنی بر حقیقت این شاخص‌هاست. از این‌رو، باید به این شاخص‌ها به‌عنوان سیاست‌های امنیتی که پیش‌نیاز رسیدن به امنیت اجتماعی و روانی هستند، نگریسته شود. در موقعیت‌هایی که تهدید و ناامنی متوجه اجتماع می‌شود، از فرد انتظار می‌رود گرایشاتی در جهت تأمین امنیت اجتماع و محیط، از خود نشان دهد. این امر به‌عنوان ابزار کنترل درونی در اجتماع عمل کرده و تنها به‌واسطه اجتماعی‌شدن صحیح، امکان‌پذیر خواهد بود. به این ترتیب، حفظ نظم و امنیت اجتماعی در نظریه پارسنز، مبتنی بر دو عنصر اجتماعی کردن و ابزار درونی کنترل نظارت اجتماعی و ابزار بیرونی کنترل می‌باشد (ریتزر، ۱۳۷۴: ۱۳۶-۱۳۷). برای برقراری امنیت اجتماعی صرفاً جنبه کنترل‌های بیرونی و ایجاد امنیت به صورت نیروی امنیتی و پلیسی قابل اجرا نیست، بلکه اقتصاد مقاومتی باید همچون یک وظیفه اجتماعی در درون افراد به‌عنوان ارزشی اجتماعی رسوخ کند تا در زندگی اجتماعی در قالب حمایت از امور اقتصادی جامعه و حفظ نظم آن عمل کند. نتایج مطالعه عزیزی و همکاران (۱۳۹۷) نشان داد که مهمترین شاخص امنیت اقتصادی، تولید ناخالص داخلی است. ضرورت توجه به معیارهای اقتصاد مقاومتی، استفاده از سامانه‌های الکترونیکی بومی، شفافیت و تسهیل رویه‌های

گمرکی به‌ویژه برای صادرکنندگان در کنار سایر عوامل می‌تواند در راستای ارتقای امنیت اقتصادی کشور مؤثر واقع شود. از نظر گل محمدی (۱۳۹۴)، این نوع اقتصاد، مردمی است و از ظرفیت‌های مردم و نخبگان در آن استفاده می‌شود، ضمن اینکه از دانش فنی دنیا هم بهره‌برداری می‌کند.

در آراء بوزان، حوزه‌ای از حیات که فرد خود را بدان متعلق می‌داند و در مقابل، «ما» به‌واسطه آن مفهوم احساس تعهد و تکلیف می‌یابد، موردنظر است. بنابراین هر عامل و پدیده‌ای که باعث ایجاد اختلال در احساس تعلق و همبستگی اعضاء یک گروه شود، در واقع هویت آن گروه را به مخاطره انداخته و تهدیدی برای امنیت اجتماعی آن قلمداد می‌شود (بوزان، ۲۰۰۳: ۳). چلبی براساس بسط نظریه نظام‌های پارسونز معتقد است: اگر نظم اجتماعی در جامعه‌ای، سیاسی شود و ابعاد فرهنگی- اجتماعی کم‌اهمیت شوند، به همان نسبت نیز روابط بین کنشگران در تمام سطوح براساس سوگیری‌های عاطفی و خاص‌گرا به صورت دوست و دشمن تعریف شده و میزان اعتماد اجتماعی متقابل تعدیم‌یافته نیز تضعیف می‌شود (چلبی، ۱۳۷۵). نظم و بی‌نظمی در جامعه ایران که ناشی از امور مختلف و از آن جمله امور اقتصادی است، باید براساس روش‌های خاص خود، بررسی شود. در شرایط تحریم و فشار اقتصادی دوچندانی که بر جامعه وارد می‌شود، اجرای اقتصاد مقاومتی به‌ویژه بعد عدالت اقتصادی و حمایت از تولید ملی صرفاً با سیاست‌های ابلاغی و بعد سیاسی‌دادن به این ماجرا به اجرا در نمی‌آید بلکه انجام امور اقتصادی براساس منطق اقتصادی و همچنین نوعی بازجامعه‌پذیری اجتماعی است که شهروندان را با الگوی اقتصاد مقاومتی همراه می‌سازد و آنها را برای احساس امنیت اجتماعی آماده می‌سازد. نتایج مطالعات پرچی و جلالی (۱۳۹۲) نشان داد که اقتصاد مقاومتی به‌عنوان بستری اجتماعی مطرح بوده و درواقع الگوهای ارتباطی شبکه‌ای از کنشگران در تولید، توزیع و مصرف کالا و خدمات است که در شرایط بحرانی افول نکرده، قدرت خودسازماندهی خود را داشته و با هضم عوامل بحران، مانع از تحمیل قواعد دیگری به خود شده و در صورت لزوم می‌تواند قواعد خود را بر دیگری تحمیل کند.

پیشنهادها

- با توجه به نتایج پژوهش، متغیر حمایت از تولید ملی و عدالت اقتصادی بر احساس امنیت اجتماعی، بیشترین تأثیر دارد، بنابراین پیشنهاد می‌شود:
- با تمرکز سیاست‌گذاری‌های اقتصادی بر دو حوزه یادشده، کالای ایرانی به‌عنوان نمادی از توانمندی اقتصادی کشور مورد توجه قرار گیرد و به تبع آن عدالت اقتصادی نیز به‌عنوان تعدیل‌گر بعد روانی پیشرفت اقتصادی مدنظر قرار گیرد.

- سیاستگذاران بایستی سیاست‌ها و تمهیداتی را برای شهروندان فراهم کنند تا هم کالای ایرانی تولید شود و هم اینکه به مردم معرفی شود.
- سیاست‌گذاری‌های دولت باید بیشتر جنبه اقتصادی داشته باشد تا جنبه سیاسی؛ زیرا نتایج پژوهش نشان داد که شهروندان به حمایت از تولید ملی اعتقاد دارند، در صورتی که به عدالت اقتصادی اعتقادی ندارند و این نشان می‌دهد که حس ملی‌گرایی و پیوند اجتماعی این افراد با وجود تفاوت و عدم عدالت اقتصادی کاهش نیافته است، بنابراین باید برای رفع نابرابری‌های اقتصادی، اقدامات اقتصادی انجام داد.
- با توجه به نتایج پژوهش که نشان داد: احساس امنیت اجتماعی تحت‌تأثیر همه ابعاد اقتصاد مقاومتی است، بنابراین پیشنهاد می‌شود:
- یکی از سیاست‌گذاری‌های دولت می‌تواند تأکید بر محتوای اقتصاد مقاومتی باشد تا هم امنیت روانی شهروندان تحکیم یابد و هم کشور در وضعیت اقتصادی کنونی، سیاست متناسبی را اتخاذ کرده باشد.

منابع:

منابع فارسی

- افشار، زین‌العابدین. (۱۳۸۵). بررسی امنیت اجتماعی زنان در شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تهران.
- پرچمی، داود، فاطمه جلالی. (۱۳۹۲). «بسترهای اجتماعی اقتصاد مقاومتی». مجموعه مقالات اولین همایش اقتصاد مقاومتی. صص ۶۵-۹۹.
- ترابزاده جهرمی، محمدصادق، سیدعلیرضا سجادیه و مصطفی سمیعی‌نسب. (۱۳۹۲). «بررسی ابعاد و مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای». فصلنامه علمی و پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی. ش ۳۲.
- چلبی، مسعود. (۱۳۷۵). جامعه‌شناسی نظم، تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی. تهران: نشر نی.
- حسین‌زاده بحرینی، محمدحسین بهار. (۱۳۹۲). «اقتصاد مقاومتی؛ راه‌کاری برای توسعه». نشریه مشکوه. ش ۱۱۸، صص ۱۳۸-۱۵۹.
- حسینی‌نیا، غلامحسین، احمد طالبی‌زاده. (۱۳۹۷). «بنیان‌های نظری اقتصاد مقاومتی». اولین کنفرانس بین‌المللی رویکردهای نوین در مدیریت کسب‌وکار و حسابداری با تأکید بر ارزش‌آفرینی و اقتصاد مقاومتی. تهران. <https://civilica.com/doc/۸۲۲۴۲۰>
- خلیلی، رضا. (۱۳۸۱). «مهاجرت نخبگان؛ پدیده‌ای اجتماعی یا موضوع امنیت ملی». فصلنامه مدیریت راهبردی. سال پنجم. ش ۱۶.
- ذاکری‌هامانه، راضیه، سیدعلیرضا افشانی و عباس عسکری‌ندوشن. (۱۳۹۱). «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد». مجله جامعه‌شناسی ایران. ش ۳ (۱۳).
- رائی، نیره، سیدجمال‌الدین محسنی‌زنوزی. (۱۳۹۵). «بررسی مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی در نظام درآمدی دولت و تأثیر آن بر رشد اقتصادی ایران». فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان. سال چهارم. ویژه‌نامه اقتصاد مقاومتی. صص ۱۱۵-۱۳۲.
- ریتزر، جرج. (۱۳۹۱). نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: انتشارات علمی.

صمدی بگه‌جان، جمیل. (۱۳۸۴). امنیت اجتماعی در شهر سنندج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تهران.

عزیزی، محسن، محمد خضری، رضا کاویانی و حسن خداوردی. (۱۳۹۷). «نقش راهبردی شاخص‌های امنیت اقتصادی در تقویت امنیت ملی کشور (مطالعه موردی: نقش مرزبان اقتصادی جمهوری اسلامی ایران)». فصلنامه آفاق امنیت، ش (۳۹) ۱. صص ۶۶-۳۹.

فرهنگ، منوچهر. (۱۳۹۲). فرهنگ بزرگ اقتصادی. ج ۲. تهران: نشر البرز.

گل‌محمدی، فرهود. (۱۳۹۴). «اقتصاد مقاومتی و امنیت با تأکید بر اشتغال‌زایی و نقش آن در توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی با نگاهی بر تجارب و راه‌کارهای گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مطالعه موردی: استان خراسان جنوبی». کنفرانس جامع و بین‌المللی اقتصاد مقاومتی، بابلسر. <https://civilica.com/doc/422712>

مختاری، مریم، اسماعیل بلالی، اصغر میرفردی و سیدمعصومه حسینی‌اخری. (۱۳۹۱). «بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهر یاسوج». پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران. ش ۱ (۲). ۲۱-۴۰.

مکیان، سیدنظام، پروانه زنگی‌آبادی. (۱۳۹۲). «حریم‌ها و الزامات اقتصاد مقاومتی». مجموعه مقالات اولین همایش اقتصاد مقاومتی. صص ۴۲-۵۹.

منابع لاتین

- Bilgin, Pinar. (2003). *Individual and Societal Dimensions of Security*. Bilkent university Turkey, Department of International Relation, International Studies Review 5. PP 203 – 222
- Krause, Keith. (1998). *Critical Theory and Security Studies*. Graduate Institute of International Studies. YCISS Occasional Paper Number 33.